

Стысло И.Б., аспирант

Львов. нац. ун-тет имени Ивана Франко, Львов

ОППОЗИЦИЯ "МОЛОДИЙ – СТАРИЙ" В КУЛЬТУРНЫХ СЦЕНАРИЯХ (на материале украинских народных пословиц и поговорок)

В статье рассмотрена оппозиция МОЛОДИЙ - СТАРИЙ и исследованы извлеченные из украинских народных паремий социальные стереотипы, культурные сценарии, скрипты, присущие членам данного противопоставления.

Ключевые слова: *бинарная оппозиция, социальные стереотипы, культурные скрипты, культурные сценарии, паремии, амбивалентность.*

Styslo I., aspirant

Ivan Franko Lviv National University, Lviv

OPPOSITION "MOLODYJ – STARYJ" IN CULTURAL SCENARIOS (based on the Ukrainian folk proverbs and sayings)

The article describes the specific cultural opposition MOLODYJ – STARYJ and investigates social stereotypes, cultural scenarios, scripts, revealed from Ukrainian folk proverbs that characterize members of this opposition.

Keywords: *binary opposition, social stereotypes, cultural scripts, cultural scenarios, folk proverbs, ambivalence.*

УДК: 811. 111:81'276.3:778.5

Т. Тимошук, здобувач

Запоріж. нац. тех. ун-т, Запоріжжя

АНГЛОМОВНІ ЖАРГОНІЗМИ КІНЕМАТОГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ

У статті розглядаються англomовні жаргонізми кінематографічної галузі як одиниці професійної мови кінематографу; наведено словникові дефініції та проаналізовано стилістично марковані лексичні одиниці кінематографу з точки зору способів та механізмів їх творення; виявлено роль метафори та алегорії у формуванні жаргонної лексики сфери кіно.

Ключові слова: *жаргонізм, лексична одиниця, метафоризація, семантична деривація, скорочення.*

Кінематограф, як вид мистецтва і сфера професійної діяльності, сформувався наприкінці ХІХ століття, але вже встиг зайняти домінуючі позиції в культурному та суспільному житті. Розвиток кінематографічної галузі безпосередньо вплинув на розвиток різних сфер людського буття, а утворення галузевого лексикону кінематографу, в свою чергу, сприяло якісним змінам у мові.

© Т. Тимошук, 2014

Як відомо, кожна мовна система має ядро-периферійну структуру, тому терміно-система становитиме ядро галузевого лексикону, а до периферії належатимуть такі мовні варіанти, як діалектизми, сленгізми, та жаргонізми (професіоналізми). Останні мають більш «життєвий» характер та визначаються більшою експресивністю.

Відтак, жаргонізмами прийнято називати слова, вживання яких обмежене нормами спілкування, прийнятими в певному соціальному середовищі. Це переважно такі специфічні, емоційно забарвлені назви понять і предметів, які мають нормативні відповідники і літературній мові, і, відступаючи від неї, надають процесу спілкування атмосфери невимушеності, іронічності, та навіть фамільярності. Жаргон визначено як «один з різновидів соціальних діалектів, що відрізняється від загальноновживаної мови використанням специфічної експресивно забарвленої лексики, синонімічної до слів загального вжитку, фразеології» [1: 167]. Відтак, встановлення ролі жаргонізмів у англomовному лексиконі кінематографічної галузі зумовлює **актуальність** нашого дослідження. **Метою** статті є виявлення особливостей формування англomовних жаргонізмів сфери кіно. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- дати визначення жаргонної лексики та виявити її роль у лексиконі підмови кіносфери;
- охарактеризувати механізми творення лексики та фразеологізмів кінематографічної галузі.

Таким чином, розглянемо особливості вживання жаргонної лексики в кінематографічній галузі. Слід зазначити, що не випадковим явищем є велика кількість зафіксованих лексичних одиниць – жаргонізмів у словниках, оскільки саме жаргон є особливістю мови соціальних і професійних груп людей, об'єднаних спільністю інтересів.

Оскільки жаргон тісно пов'язаний із загальнонародною мовою і є частиною мовної системи, то функціонує і розвивається він за законами, властивими цій системі. Разом з тим, жаргон має деякі особливості, що дозволяють виділити його в окрему підсистему. Її особливості найбільш чітко проявляють себе на лексичному рівні. Жаргон як соціальне і мовне явище породжує не тільки нові номінації, але й яскраві, образні слова.

Основною стилістичною особливістю семантики жаргонної лексики слід зазначити метафоричність та переосмислення слів літературної мови. Значення цих слів є вмотивованим і ґрунтується на певних асоціаціях. Семантична структура термінології (у нашому випадку жаргонізмів як складових лексикону професійної сфери) визначається концептуальною структурою системи, тобто розподілом понять за основними класифікаційними категоріями [2: 71].

У цьому зв'язку можна навести наступні приклади: одиниця професійного жаргону *barkies* має значення «звукового кіно», що походить від кореня «bark» - «лаяти», «гримати». Спільною одиницею значення виступає звук від лаяння собаки та звуку кінострічки. Ці асоціації хоча і мають дещо іронічний характер, але не несуть в собі негативної забарвленості. Помічника режисера жартівливо називають «татусем» - *daddy*, оскільки він, як голова, піклується про велику «родину» всього творчого цеху: акторів, операторів та монтажерів.

Наступні представлені лексеми схожі між собою за напрямом семантичних асоціацій: *blinkies* – кінофільм; значення даної одиниці зумовлене значенням кореневої основи *blink* – «блматити», «миготіти». Відтак кінофільм, який представляв собою стрічку

кіноплівки, яка під впливом часу та користування руйнувалась, від неякісного зображення мерехтів на екранах. Завдяки значенню можна навіть встановити приблизний час виникнення даної одиниці, оскільки все вказує на певний етап розвитку кіногалузі та використання саме цих технологій показу кінострічок. Слово *cackle* має пряме значення «кудкудакання, базікання» та в кіно означає «діалог». *Block-booking* (купівля фільмів гуртом) має повністю вмотивоване значення, і чітко випливає із значення кожного з елементів слова. *Censcissors* (кіноцензор) – це людина, яка буквально ножицями вирізала непридатні кадри з плівки, відкидаючись зайве, що виходило за межі дозволеного в певній кінострічці.

Розвиток сучасних технологій призвів до того, що таке «вирізання плівки ножицями» втратило свою актуальність із зникненням плівки як матеріалу для фіксації фільму. Так, звукооператор, більш відомий у вузьких професійних колах на знімальних майданчиках англійського кінематографа як *longear*, дійсно має «довгі вуха», які чують кожен звук, регулюють його та корегують. Лексема *brifien* нагадує щось коротке. Із словникової дефініції «короткий виклад справи» випливає значення лексеми «короткометражний фільм», а *quicky*, в свою чергу, нагадує щось швидке та навіть поспішне та означає ніщо інше, як «малобюджетний кінофільм, зроблений наспіх». Кіноплівка отримала жартівливу назву *gelatin*, оскільки виготовлялась із матеріалу желатинової субстанції, і, маючи неабияку довжину, «перетворилась» на *macaroni, spaghetti*.

Прихильників кіномистецтва можна сміливо називати словосполучення *movienut*, оскільки вони «лускають» всі новинки, шедеври та провали світового кіно, як горішки. Ці люди – не тільки істинні знавці, але й митці за сумісництвом. Кіноцензор, перш ніж вирізати плівку своїми «ножицями», має уважно та сумлінно передивитись та проконтролювати весь матеріал, як «сторожовий пес» (*watchdog*). Така номінація кіноцензора відкрито характеризує зневажливе ставлення до його роботи, але разом із тим і бажання уникнути його нагляду та контролю. Страх перед його «виροком» може прирівнюватись із страхом зустрічі із сторожовим псом. Приклад даної лексеми яскраво ілюструє процеси метафоризації та навіть алегорії (в даному випадку якості тварини перенесені на людину), що призвело до утворення негативних конотацій.

Людина, яка створює вставні комічні трюки, жарти та імпровізації (*gags*) називається словосполученням *gagman* – тобто «автор комічних трюків та діалогів»; виконавець, який полюбає комічні засоби та «відсебеньки», називають *gagster*. А той, хто відповідає за реквізити та бутафорію (*props*) на кіностудії, має одноіменну назву – *props* (реквізитор). Словосполучення *fanmagger* утворилось в результаті поєднання двох іменників *fan+magger*, де останнє слово сформувалось шляхом додавання словотворчого афіксу *-er* до скороченого варіанту слова *magazine* – «журнал», та має значення «кіножурналіст» і позначає особу, яка працює в журналі.

Таким чином, ми прослідкували за процесами осмислення та мотивації даних номінативних одиниць, і можемо стверджувати, що ці лексеми були утворені на основі асоціативних рядів у свідомості мовців, які проводили певні паралелі між лексичними одиницями. В основі лежать процеси метафоризації алегорії. Алегоричні образи є найбільш яскравими та дозволяють чітко встановити зв'язок між позначеним та позначувальним.

Такі процеси найчастіше виникають в атмосфері творчого пошуку, співпраці колективу в межах однієї сфери діяльності. Професіоналізми (жаргонізми) – це одиниці соціо-

лекту, підмови, яка виникає в даному соціумі (групі людей) в певний час і за певних умов. Тому її найхарактернішою рисою є образність, емоційність, наявність як позитивних, так і негативних конотацій. Створення одиниць даної системи мають ситуативний характер та відбувається у процесі переосмислення одиниць художньої мови. Це сприяє мотивованості значення кожної лексеми, тому наші асоціації допомагають правильно визначити ту чи іншу одиницю.

Метафоричними за своєю семантикою є такі слова та словосполучення, як *gem* («коштовна річ, перлина»), що позначає «маленьку роль, зіграну блискуче»; лексема *fat* позначає «вигідне місце ролі», а дієслово *to milk*, яке означає «доїти», або «мати користь з чогось», набуло спеціалізованого значення «добиватись максимальної реакції (сміху, сліз, аплодисментів). Словосполучення *to chase a kite* означає «забути роль» і впливає із значення «бігати за повітряним змієм» тобто «намагатись пригадати слова ролі. Його синонімом виступає дієслово *to balloon*, яке, у свою чергу, утворилось способом конверсії від одного з лексико-семантичних варіантів іменника *balloon* – «текст висловлювання або думок персонажів, який у коміксах був представлений у вигляді хмаринки, схожої на повітряну кульку. «Підхоплювати репліки акторів» позначається фразою *topic kupcies*, що і в буквальному сенсі означає «піднімати» або «підхоплювати» їх. Своєю поганого грою актори можуть навіть «вбити» роль *–tokillarole*, тобто її провалити. Способами творення цих одиниць найчастіше виступає семантична деривація. Завдяки механізмам метафоризації та алегорії відбувається розширення значення. Понятійний зміст слова змінюється завдяки переходу одиниць у новий лексичний шар [3: 108].

Ще одним способом утворення жаргонної лексики можна вважати скорочення як один із способів словотвору, оскільки під час цього процесу відбувається певний семантичний зсув – слова нейтрального значення набувають певної фамільярності. Відтак, слова-жаргонізми *pro*, *prod*, *sci-fie* похідними від відповідних ім латем *professional* – «професіонал своєї справи», *producer* – «режисер», *sciencefiction* – «науково-фантастичний фільм».

Процес розширення значення шляхом метафоризації можна також проілюструвати наступними прикладами: лексема *bottle* має значення «кінознімального об'єктива»; *dummy* – «манекен, який замінює актора при зйомці небезпечних сцен»; *filler* – «короткий фільм, який доповнює програму кіносеансу»; *gelatin* – «кіноплівка», *spaghetti*, *macaroni* – «кіноплівка», дієслово *to exaggerate* – «грати з натиском», що впливає із прямого значення «перебільшувати», *heavy* – «зłodій, негідник в кінофільмі». Останній з наведених прикладів є полісемантичним всередині терміносистеми кіногалузї, оскільки має також значення «серйозної драматичної ролі». У процесі трансформінологізації одиниці зазнали семантичних модифікації. У своєму новоутвореному значенні вони зберегли лише одну з загальних рис, на основі якої вони і побудовані.

Таким чином, можна зробити висновок, що жаргонна лексика є невід'ємною частиною професійного спілкування англійських комунікантів, що працюють у сфері кіномаграфу. Такі одиниці утворюються за допомогою процесів метафоризації, алегорії та функціонують в якості емоційно забарвлених слів, сповнених метафоричності та переосмислення літературної лексики. Основними способами творення даних одиниць найчастіше виступає семантична деривація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Українська мова: Енциклопедія / Редкол. Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2004. – 824с.
2. Головін Б.Н. Лингвистические основы учения о терминах / Б.Н. Головін, Р.Ю. Кобрин. – М.: Высшая школа, 1987. – 104 с.
3. Кузнєцова І.В. Семантичні процеси формування термінологічних систем /І.В. Кузнєцова // Нова філологія. – 2010. - №42 – с.107-112
4. Перель Э. «Англо-русский и русско-английский театральный словарь. – М.: Филоматис, 2005. – 439 с.
5. Сахаров А.А. Англо-рус. словарь по фотографии и кинематографии / [под ред. Е.М. Голдовского] / А.А. Сахаров. – М.: Глав.ред. иностр. науч.-техн. словпрафизматгиза, 1960 - 395 с.

Стаття надійшла до редакції 19.09.14

Тимошук Т., сонскат.

Запорож. нац. тех. ун-т, Запорожъ

АНГЛОЯЗЫЧНЫЕ ЖАРГОНИЗМЫ КИНЕМАТОГРАФИЧЕСКОЙ СФЕРЫ

В статье рассматриваются англоязычные жаргонизмы кинематографической сферы как единицы профессионального языка кинематографа; рассмотрены словарные дефиниции и проанализированы стилистически маркированные лексические единицы с точки зрения способов и механизмов их формирования; установлена роль метафоры и аллегории в формировании жаргонной лексики сферы кино.

Ключевые слова: жаргонизм, лексическая единица, метафоризация, семантическая деривация, сокращение.

Tymoshchuk T., candidate

Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya

THE ENGLISH JARGONISMS OF THE CINEMATOGRAPHIC SPHERE

The article deals with the English jargonisms of the cinematographic sphere as units of the cinematographic professional language; stylistically marked lexical units of cinematography are analyzed from the point of view of the ways and mechanisms of their formation. The role of metaphor and allegory in the formation of cinematographic jargonisms is revealed.

Keywords: jargonism, lexical unit, metaphorization, semantic derivation, clipping.